

شیطان شناسی امام علی(ع) / صفات شیطان در قرآن

شیطان در هر بنده ای از بندگان خدا، به دنبال سهم و نصیبی برای خویش است. تمایلات و آرزوهای پوچ و بیجا، نشانه تسلط بر شیطان بر انسان است.

شیطان در هر بنده ای از بندگان خدا، به دنبال سهم و نصیبی برای خویش است. تمایلات و آرزوهای پوچ و بیجا، نشانه تسلط بر شیطان بر انسان است.

امام علی (ع) در خطبه هفتم نهج البلاغه مریدان شیطان را مذمت می کند و می فرماید: شیطان را ملاک و پشتوانه زندگی خود گرفتند، او هم از آنان به عنوان دام استفاده کرد، در درونشان لانه کرد و در دامنشان پرورش یافت، چشمشان در دیدن چشم شیطان و زبانشان در گفتن زبان شیطان شد، بر مرکب لغزش ها سوارشان کرد و امور فاسد را در دیدگان نشان جلوه داد، کارشان کار کسی است که شیطان او را شریک سلطنت خود قرار داده، و با زبان او به یاهو سرایی برخاسته است.

شیطان در قرآن

خداوند در آیات 117 تا 121 سوره نساء می فرماید: [مشرکان] به جای او جز بتهای مادینه را [به دعا] نمی خوانند و جز شیطان سرکش را نمی خوانند (۱۱۷) خدا لعنتش کند [وقتی که] گفت بی گمان از میان بندگان نصیبی معین [برای خود] برخوادم گرفت (۱۱۸) و آنان را سخت گمراه و دچار آرزوهای دور و دراز خواهم کرد و وادارشان می کنم تا گوشهای دامها را شکاف دهند و وادارشان می کنم تا آفریده خدا را دگرگون سازند و [لی] هر کس به جای خدا شیطان را دوست [خدا] گیرد قطعا دستخوش زیان آشکاری شده است (۱۱۹) [آری] شیطان به آنان وعده می دهد و ایشان را در آرزوها می افکند و جز فریب به آنان وعده نمی دهد (۱۲۰) آنان جایگاهشان جهنم است و از آن راه گریزی ندارند (۱۲۱)

یکی دیگر از مهلکه هایی که انسانهای سقوط کرده را به وادی جهنم می کشاند، پیروی از شیطان است. ممکن است این سؤال برای کسی مطرح شود که مگر ما پیرو شیطان هم داریم؟ یا اینکه مگر می شود که انسانی از شیطان پیروی کند؟! و اگر چنین مواردی وجود دارد، چگونه و به چه صورتی است؛ یعنی چگونه ممکن است که انسان پیرو شیطان شود و پیروان شیطان چه ویژگی هایی دارند و ...

اگرچه امروزه فرقه های شیطان پرستی و ... به وجود آمده اما اطاعت و پیروی از شیطان همان نافرمانی از خداوند متعال است: از جهان دو بانگ می آید به ضد/تا کدامین را تو باشی مستعد.

در آیات سوره مریم هم از قول حضرت ابراهیم خطاب به پدرش (یا عمویش) در این باره آمده است: ای پدر! شیطان را (به وسیله بت پرستی و دوری از توحید) پرستش نکن، زیرا شیطان نسبت به خداوند رحمان، عصیانگر بود. ای پدر! من از این می ترسم که از طرف خداوند رحمان عذابی به تو برسد در نتیجه از دوستان شیطان باشی. در آیات دیگر قرآن کریم نیز خداوند متعال به انسان ها هشدار داده که مراقب باشند که به وسیله نافرمانی از دستورات الهی در دام بندگی (و پیروی از) شیطان گرفتار نشوند.

در آیات 21 سوره نور، 24 سوره نمل، 38 سوره عنکبوت، 20 سوره سبا، 60 سوره یاسین، 37 سوره زخرف، 3 سوره حج، 25 سوره محمد (ص)، 17 سوره حشر، 14 سوره بقره، 17 و 61 تا 65 سوره اسراء و 50 و 51 سوره کهف به این مطلب اشاره شده است.

کلمه شرک به طرق مختلف حدود 168 بار در قرآن کریم آمده است. معنی اطاعت و بندگی بسیار گسترده و وسیع است. حتی گوش کردن به سخن کسی (یعنی اینکه انسان توجه کند، وقت بگذارد، ساکت شود، گوش بدهد و...) به قصد عمل کردن آن نیز نوعی از بندگی محسوب می شود.

شیطان در روایات

پیامبر اکرم (ص) در این باره فرموده است: «کسی که به سخن سخنرانی گوش فرا دهد (از روی تسلیم و رضا) او را (به نوعی) پرستش کرده است؛ اگر این سخنران از سوی خداوند سخن بگوید. شنونده خدا را پرستیده است و اگر از سوی ابلیس (شیطان) سخن می گوید: ابلیس را عبادت و بندگی کرده است. امام صادق(ع) نیز در این باره فرموده است: «هنگامی که مردم در راه نافرمانی خداوند عزوجل می روند، پس اگر سواره روند (و در گناه و معصیت تندروی کنند)، از سواره نظام شیطان اند و اگر پیاده روند (و در

معصیت به آرامی حرکت کنند و اندک اندک گناه انجام دهند) از پیاده نظام ابلیس خواهند بود.

می دانیم که شیطان سوگند یاد کرده که انسان را بدبخت کند. راه بدبخت کردن انسان ها هم این است که با حيله ها و ظاهرسازی ها و وسوسه ها و ... نگذارد که آنها به دستورات حیاتبخش الهی عمل کنند و به هر طریق ممکن آنها را به مخالفت با خداوند متعال یعنی کاری که خودش کرد و بدبخت شد وادارد تا انسان ها نیز مانند خودش بدبخت و جهنمی شوند؛ حالا به هر مقداری که در این کار موفق شود، اغواشده ها و غافلان و جاهلان و ستمکاران و کفار و مشرکان را در زیر سلطه بندگی خویش کشیده است. به همین جهت، انسان خیلی باید مراقب اندیشه ها، تفکرات، گفتارها و کردارهای خویش باشد.

سعی کند و از خداوند سبحان عاجزانه و مصرانه بخواهد که شر این اهریمن نابکار و شیطان صفتان جنی و انسی را از عرصه اندیشه ها، گفتارها و اعمال او دور سازد. واقعا خطر جدی، مهلك و خانمان برانداز است و اگر انسان همیشه و با تأکید مجدد عرض می کنم که همیشه مراقب نباشد و با ذکر و یاد خداوند متعال و دوری از مصاحبت با کسانی که در این خصوص توجه لازم را ندارند و خودداری از حضور در محیط هایی که فاسد است و حفظ گوش و چشم و سایر اعضا از گناه راه این دیو را بر عرصه وجود خویش نبندد چنان با دست این لعین گام به گام و آرام آرام در مرداب نافرمانی حضرت حق فرو می رود که آنگاه متوجه عمق خسارت وارده می شود که دیگر راه برگشت و نجات از مرداب هوس و گناه برایش بسیار سخت و طولانی است.

شیطان در تفسیر راهنما

مفسر تفسیر راهنما درباره این آیات نوشته است: شیطان، مورد لعنت خداوند و به دور از رحمت اوست. عزم راسخ شیطان بر گمراه کردن و فریب دادن مردم است. تأکید شیطان بر واداشتن مردمان به بندگی خویش است. دوری شیطان از رحمت الهی، خاستگاه تصمیم او بر اغوای بندگان خداست. شیطان، مایوس از گمراه شدن گروهی از مردم توسط وی است. اعتراف شیطان به ربوبیت و مالکیت خداوند نسبت به تمامی مردمان است. هشدار خداوند به مردم در مورد اغواگری شیطان و خطر منحرف شدن توسط او. شرک و بت پرستی، عصیان از بندگی خداوند و پذیرش سلطه شیطان است.

وی می افزاید: شیطان در هر بنده ای از بندگان خدا، به دنبال سهم و نصیبی برای خویش است. سوگند و عزم راسخ شیطان بر گمراه کردن مردم است. سوگند و عزم راسخ شیطان بر سرگرم کردن مردم به آرزوهای پوچ است. تمایلات و آرزوهای پوچ و بیجا، نشانه تسلط بر شیطان بر انسان است. انسان، بر فطرت خداجویی و مسیر حق پویی است. شیطان، برانگیزنده مردم به قطع کردن و شکافتن گوش چهارپایان برای حرام پنداشتن استفاده از آنهاست. شیطان، دعوت کننده آدمی به حرام کردن حلال های خداوند است. شیطان، رواج دهنده اندیشه ها و گرایش های خرافی در جامعه است. شیطان، در صدد وادار ساختن انسان ها به تغییر مخلوقات الهی (همانند تبدیل کردن زن به مرد و...) است.

آیت الله هاشمی رفسنجانی در ادامه در مورد دیگر صفات شیطان می گوید: شیطان، عامل انحراف انسان از فطرت خویش است. حرمت تغییر در آفرینش طبیعی و اولیه موجودات به انگیزه های شیطانی است. انسان های گمراه و در بند آرزوها، فرمانبرانی گوش به فرمان شیطان هستند. آمال و آرزوها، زمینه اجرای خواسته های شیطان است. وانهادن ولایت خداوند و پذیرش ولایت شیطان، زبان آشکار است. وعده های دروغین و ایجاد آرزوهای موهوم، از روش های شیطان برای گمراه ساختن مردم است. وعده های شیطان، جز دروغ و فریب نیست.

وی تأکید می کند: وعده های دروغین شیطان، زمینه برانگیختن آرزوهای پوچ در انسان است. هشدار خداوند به مردم در مورد اغواگری شیطان (جدی است). دلخوشی به وعده ها و آرزوهای شیطانی، زبانی آشکار است. دوزخ، جایگاه و فرجام گمراهان و فریب خوردگان از شیطان است. دوزخ، فرجام پذیرندگان ولایت شیطان است. ورود به جهنم زبانی آشکار است. آرزوهای شیطانی، تحریم حلال های الهی و تغییر در آفرینش طبیعی و اولیه موجودات، از عوامل ورود به جهنم است. ورود گمراهان و فریب خوردگان از شیطان به جهنم، حتمی است.